

NIEUWSBRIEF

SOENNES
SWAERDES

nr. 8 - december 2021

Koud buiten maar warm (van)binnen

Een mens kan niet zonder een kalender of almanak. Duizenden jaren geleden al trachtten oude culturen om de opeenvolgende dagen en maanden te ordenen. Ze kozen toen een zonne- of maankalender en baseerden zich hierbij op de stand van de hemellichamen om hun agrarische activiteiten op een tijdlijn te plaatsen. De hooi- en slachtmaand, de zaai- en oogsttijd kregen een plaats op die kalender. Tot op heden spreken heel wat mensen bijvoorbeeld nog altijd van de slachtmaand november of de oogstmaand augustus.

Uiteindelijk is het de Gregoriaanse kalender uit de 16de eeuw die bepaalt dat we Kerstmis vieren op 25 december en dat het nieuwe jaar van start gaat op 1 januari. 21 december is de datum waarrond de astronomische winter begint. De dagen zijn dan het kortst en de nachten het langst. Deze winterzonnewende wordt op het noordelijk halfrond al duizenden jaren gevierd want de grootste duisternis is dan voorbij, de dagen lengen weer. Heel lang geleden trokken mensen met fakkels en toortsen van huis naar huis. Alle middelen waren goed om licht en warmte te brengen. Tijdens dit 'licht'- of 'joelfeest' werd volop gegeten en gedronken. Mensen boden elkaar eten en geschenken aan en versierden hun huizen met groene takken en twijgen. Ze probeerden de natuur met rituelen te beïnvloeden en hoopten dat 'de goden' hen en hun geliefden in de toekomst gunstig gezind zouden zijn.

Lang voor onze tijdrekening stuurden Chinese edelen elkaar nieuwjaarswensen. De Egyptische farao's lieten hun wensen op grote papyrusrollen noteren. In de Middeleeuwen waren het de rijken die nieuwjaarswensen uitwisselden. Ze waren geschreven op handgeschept papier en werden met een aangebonden takje wintergroen door een koerier afgegeven aan de bestemming. Omstreeks 1840 kwam een Engelsman op het idee om kerst- en nieuwjaarskaarten in grote oplagen te produceren. Hij schakelde een kunstenaar in om een geïllustreerd ontwerp met kerst- en nieuwjaarswensen te maken. De kaarten droegen voorstellingen van winterse tafereelen, bloemen en oude motieven uit de volkskunst. Ze werden met de hand ingekleurd. Duitsland nam dit vrij snel over en drukkers met een goede kennis van lithografie slaagden erin om massaal wenskaarten te drukken.

In België waren kerst- en nieuwjaarskaarten tot 1900 eerder uitzonderlijk. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwamen onze soldaten bij hun collega-soldaten uit andere landen in contact met het gebruik van de wenskaarten. Na de oorlog overspoelden wenskaarten tijdens de eindejaarsperiode de Belgische markt. Een nieuwe traditie was geboren. Doorheen de jaren bleef het motief hetzelfde: elkaar liefde, vrede, geluk en vooral een goede gezondheid toewensen. De kaarten zelf veranderden van formaat en de afbeeldingen waren onderhevig aan modeverschijnselen en tendensen.

Met de almanak in de hand gaan we aan de hand van foto's, brieven en andere documenten kijken hoe hier in Zutendaal het feest van Sinterklaas, Kerstmis en Driekoningen in het verleden beleefd werd. Ook piepen we met enkele nieuwjaarsbrieven heel even naar nieuwjaarsdag.

Inhoud

Eind- en nieuwjaar	1
Sinterklaas & Kerstmis	2
Nieuwjaarsbrieven	3
Driekoningen	4
Duimpjes	4
Algemene vergadering	4
H. Brigitta	4
Boeken	5
Zutendaal zendt	5
Erfgoedboom 2022	5
Muurd	6
Erfgoeddag 2022	6
Heide in Zutendaal	7
Plat Ziettendels	9
Vervlogen tijd	9

Deze nieuwsbrief ontvangen of lid worden van Soennes & Swaerdes?

Wil je graag op de hoogte blijven van het reilen en zeilen van Soennes & Swaerdes?

Heb je interesse in erfgoed?

Ben je actief als onderzoeker van de Zutendaalse geschiedenis?

Is plaatselijke heemkunde jouw ding?

Lees je graag artikels over de eigen streek?

Schrijf je dan snel in als sympathisant of actief lid via

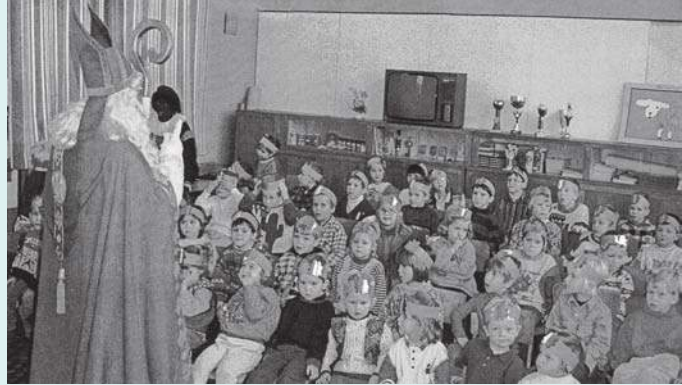
info@soennesenswaerdes.be

Hoe Sinterklaas en Zwarte Piet onze huiskamer binnenkwamen

De Heilige Nicolaas wordt hier in onze gewesten populair vanaf de twaalfde eeuw. De rituelen rond het Sinterklaasfeest vertonen veel gemeenschappelijke kenmerken met deze van winterfeesten elders op de wereld. In de moderne tijd komt de Sint terecht in de stroom van economische - lees commerciële - en andere belangen. Uiteindelijk blijkt de wanorde niet langer houdbaar en wordt in 1993 het Pact der Gevers afgesloten dat bepaalt dat Sint-Maarten, Sinterklaas en de kerstman elkaars feesten dienen af te wachten vooraleer zich te vertonen. De Sint heeft het immers al moeilijk genoeg. Pas vanaf de jaren 1960 evolueert hij naar 'de goede Sint', een vriendelijke, zachtaardige man. Zwarte Piet wordt vanaf dan meer een clowneske figuur met een kindvriendelijk karakter. Hij zal hier een halve eeuw later bij een deel van de bevolking in een storm terecht komen.

In Zutendaal leerden de kindjes in de lagere school sinterklaasliedjes om de Sint te verwelkomen als hij op bezoek kwam. Op sinterklaasavond zetten ze thuis hun schoentje bij de schoorsteen met een wortel, een raap en wat suikertjes voor het paard van Sinterklaas. Die goede man liep over de daken en via de schoorsteen en met de hulp van zijn trouwe Zwarte Piet legde hij er 's nachts cadeautjes en snoepgoed voor in de plaats. Veel snoepgoed was typerend voor het sinterklaasfeest: sinterklaaskoeken in speculaas of koekebrood, nic-nacjes, guimauvekes, chocoladefiguurtjes, mandarijntjes en de in goudpapier gewikkelde chocoladen munten.

Sint en Piet op bezoek in de Zutendaalse scholen

ZUTENDAALS KERSTLIED uit 1958, met een tekst van Jos Schonkeren en muziek van E.H. Lambert Peters ('den Dobbele')

Kerstmis

Kerstmis wordt heden ten dage zonder discussie ervaren als het belangrijkste feest van het jaar. Er gaan heel veel rituelen en volksgebruiken mee gepaard. Het begint al met de datum: 25 december. Christenen over de hele wereld vieren die dag de geboorte van Jezus van Nazareth.

De nachtmis met de talloze kerstliederen is de belangrijkste religieuze plechtigheid van Kerstmis. Vanwege het verouderd publiek is die op vele plaatsen verschoven naar de vooravond. De kerstboom was hier in het begin van de 20ste eeuw nog niet ingeburgerd maar hij werd tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers ingevoerd. Langzaam kreeg hij bij de bevolking voet aan wal. Ook het gebruik van de adventskrans sijnelde toen bij de katholieke bevolking door.

Voor kerstkribben en kerstliederen was er in de volksgebruiken weinig aandacht tot op het einde van de jaren dertig van de vorige eeuw de jeugdbewegingen en de Katholieke Actie de kerststal of kerstkribbe en ook het zingen van kerstliederen propageerden. In die periode ontstond ook het sterzingen in groep ten voordele van de missionarissen.

De kerstman is dan weer een compromis tussen christelijke en volkse figuren. De Amerikanen zijn niet alleen verantwoordelijk voor de populariteit van deze persoon maar ook voor de uitbeelding ervan. De meest vertrouwde afbeelding van de kerstman, een gezellige, behaarde dikkerd die massaal cadeautjes uitdeelt, werd getekend door een cartoonist. Ze werd in 1863 op de cover van een Amerikaans weekblad getoond. Sindsdien is de draad tussen de kerstman en godsdienst doorgeknipt. The Coca Cola Company zorgde vanaf de jaren dertig dan weer voor de wereldwijde verspreiding van de kerstman zoals wij die nu afgebeeld te zien krijgen.

Nieuwjaarsbrieven

roept mijn kinderhart U toe. Ik
 bid dagelijks in de H. Ales dat
 den goeden Jesus U, lieve Ouders
 in bleivende gezondheid bewaare
 en U veel innige nieuwjaars wenschen
 af te middelen van uw lieve
 kinderen. Ook vraag ik den al-
 goede dat hij uw werk steeds
 regere en welstand akerke.
 Ik zal U steeds trachten te ver-
 blyden door mijn goed gedrag
 thuis en in de school om U al-
 ree uisingrens te vergeliden voor
 al het gunstige wat u mij doet.
 Ik eindig met den brief: Lief-
 lang en liefgelukkig nog ve-
 le, vele jaren tot nieuwjaars van
 Uw dankbaar kind
 Elisa.

wens. maar om u te laten zien hoeveel
 ik van u hou.
 Lieve Moeder, ik wens u heel dit nieuwe
 jaar met een bleijde dagen en veel geluk en
 al uw werk. Ik zal het kinderke van de herte
 vragen dat hij mijn wenschen kan vervullen.
 Ik wil ook, door goed te leren en school
 en braaf te zijn (1) aan huis u gelukkig te
 maken.
 Lieve de metgezamen met wenschen
 Uw doop kind
 Jean

Twee nieuwjaarsbrieven. Links eentje van 'Elisa' daterend van voor 1946 - dit zien we aan de oude spelling van het Nederlands en het al wat oudere taalgebruik - en eentje van 'Jean' uit 1951.

De brieven werden gezamenlijk in de klas geschreven en de dagen voor het kerstverlof stevig ingeoeffend. Meestal schreef elke leerling een brief voor de ouders, de peter en de meter. Soms waren er ook kinderen waarvan de ouders zich maar één of twee exemplaren konden veroorloven. Ze moesten ze namelijk zelf betalen. Deze werd(en) dan voorgelezen bij degene die het zich kon permitteren om de lezer een centje te geven als nieuwjaarsgeschenk.

En ze kwamen uit het Oosten ... Driekoningen

In Vlaanderen spreekt jan en alleman van Driekoningen. Tot in de 18de eeuw heette het feest in de volksmond ook Dertiendag. 6 januari is de dertiende dag vanaf Kerstmis. Drie wijzen, die in de volksmond koningen genoemd werden en luisteren naar de namen Caspar, Melchior en Balthazar, kwamen uit het Oosten en volgden de ster om het pasgeboren kind, Jezus, te aanbidden.

In Zutendaal leeft Driekoningen al generaties lang voort in het sterzingen van de jeugdbewegingen. Kinderen, verkleed als koningen met een laken of deken om het lijf en een kroon op het hoofd, gaan aanbellen of aankloppen en zingen een driekoningenlied. In ruil daarvoor krijgen ze zakgeld dat al jarenlang naar de Zutendaalse missionarissen gaat of de laatste jaren ook aan een goed doel besteed wordt.

Duimpjes

• De erfgoedbeweging draagt kapelletjes en andere kleine en grote monumenten in het hart. Het Teerkeskapelletje in de Mandel is er zo eentje. Het werd destijds heropgebouwd door de heemkundige kring en wordt op eigen initiatief al jaren onderhouden door Gerard Linmans. We willen Gerard daar dan ook hartelijk voor bedanken, samen met Pascal Daniëls omdat hij het onderhoud van het Teerkeskapelletje gaat overnemen van Gerard.

• Magda Hansen, dochter van de schoenmaker, staat altijd paraat voor ons als we eens vragen hebben over iets van vroeger of bepaalde mensen op foto's niet herkennen. Een dikke merci hiervoor. Onlangs kregen we van haar nog heel wat oude spulletjes handwerk, zoals breinaalden, ritssluitingen, knooppjes, enz. Een mooi assortiment dat we als decoratie onder de kerstboom hebben gelegd ...

ALGEMENE VERGADERING van Soennes & Swaerdes

Op 15 februari 2022 zijn alle actieve leden van Soennes & Swaerdes welkom op de algemene vergadering in het Zutendaals cultuurcentrum. Elk actief lid zal hiervoor nog een persoonlijke uitnodiging ontvangen.

We zien deze algemene vergadering vooral als een warme samenkomst van de mensen die geïnteresseerd zijn in het Zutendaals cultureel-historisch erfgoed in de breedste zin. Iedereen die individueel of in groep actief wil meewerken om dit alles in stand te houden is welkom. Soennes & Swaerdes wil namelijk graag het beste uit het verre en nabije verleden van Zutendaal opsporen, bewaren en uitdragen, de waardering

**SOENNES
SWAERDES**

daarvan en de toegang daartoe bevorderen en zodoende bijdragen tot de ontwikkeling en vrijwaring van het collectief Zutendaals geheugen.

Ben je nog geen actief lid maar wel reeds bezig met erfgoed en heemkunde, of wil je op eender welke manier met onze erfgoedbeweging mee aan de slag gaan, stuur ons dan meteen nog een mailtje of doe een telefoontje met opgave van de thema's of domeinen die je het meest aanspreken. Begin januari mag je dan een uitnodiging verwachten.

De Heilige Brigitta in de Mandelkapel

In 1984 ontfermde de toenmalige heemkundige kring zich over de Mandelkapel, in de volksmond ook wel 'Witte Kapel' genoemd. De Heilige die hierin vereerd wordt, is Brigitta en ter ere van haar wordt sindsdien jaarlijks een eucharistieviering gehouden.

Haar feestdag valt op 1 februari maar aangezien dat een weekdag is, zal op zondag 30 januari om 9.30 uur een mis gedaan worden in de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Zoals de traditie het voorschrijft wordt dan gewijde tarwe en een huiszegen uitgedeeld aan de aanwezigen. Ook zal de erfgoedbeweging zorgen voor een stukje smakelijke Brigittakoek en de bijhorende drankjes. Iedereen is van harte welkom.

• COMRADE IN ARMS - Jan Lantmeeters

Van 26 november 1944 tot 27 mei 1945 werd het vooruitgeschoven vliegveld Y-29 in Wiemeer meer gebruikt door drie Amerikaanse Fighter Groups en één Amerikaanse Bomber Group. Meer dan 1000 missies vertrokken vanaf Y-29 om de geallieerde grondtroepen te ondersteunen en om vijandelijke doelen aan te vallen. Verschillende geallieerde piloten keerden echter niet meer terug naar Y-29. Sommigen konden tijdig hun vliegtuig verlaten om met een parachute neer te komen, waarna ze in krijgsgevangenschap eindigden. Anderen hadden minder geluk en stortten neer met hun vliegtuig. 57 geallieerde soldaten met een link naar Y-29 lieten het leven.

Genenaar Jan Lantmeeters schreef hierover het boek **Comrade in arms** (ISBN: 9789464070033) en wil al deze soldaten herdenken die hun leven gaven voor de vrijheid van Europa. Het boek heeft 142 pagina's, geïllustreerd met meer dan 300 foto's en tekeningen en is volledig in het Engels geschreven. Het voorwoord en de korte geschiedenis van Y-29 zijn ook in het Nederlands.

Je kan het bestellen via de website www.y29asch.be

Boek 'Comrade in arms': € 20,00

Boek + verzending België: € 20,00 + € 7,00 (= totaal € 27,00)

Het boek is ook te koop bij boekhandel Malpertuis in Genk.

- door overschrijving op rekeningnummer: BE74 0018 0516 1007 - BIC / SWIFT-code: GEBABEBB naam: Jan Lantmeeters - met vermelding 'boek Comrade in arms'.
- Betalen via PayPal is ook mogelijk: paypal.me/y29asch

• 100 jaar Vrouwenbeweging in Zutendaal - Ferm

De Zutendaalse afdeling van FERM (voorheen Boerinnenbond en KVLV) vierde dit jaar zijn 100-jarig bestaan (met 1 jaar uitstel) en stelde een prachtig fotoboek samen:

100 JAAR VROUWENBEWEGING IN BEELD van "Boerinnenbond tot Ferm Zutendaal"

Dit niet te missen unieke boek kan besteld worden via maria.fermzut@gmail.com aan de prijs van € 38,-

100 jaar Vrouwenbeweging in beeld.

Film ZUTENDAAL ZENDT

Begin oktober vond er in de cultuurzaal een memorabele avond plaats rond de geschiedenis van de Zutendaalse missionarissen. Wie dit gemist heeft kan het uitgebreid filmisch verslag van Tom Geraerts bekijken op YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=xYdI5iYLOfM&t=5012s>

Erfgoedboom van het jaar 2022

In de volgende nieuwsbrief kan je als lid of sympathisant van Soennes & Swaerdes weer je stem uitbrengen voor een boom in Zutendaal die de titel 'Erfgoedboom van het jaar' 365 dagen lang mag dragen.

Het wordt sowieso een boom met een mooie geschiedenis, een boom met een verhaal. En als corona het toelaat, organiseert Soennes & Swaerdes in het voorjaar 2022 een feestje rond de Erfgoedboom van het jaar, waarop gans Zutendaal welkom zal zijn. Je hoort er nog van!

Soennes & Swaerdes was erbij op 4 november toen Stijn Segers zijn langverwachte, nieuwe plaat MUURD voorstelde in een meer dan uitverkochte kleine zaal van C-mine.

Aste lèèfs, sjitter ên sjèin" was de boodschap van Stijn Segers. Zelf nam hij die gedachte duidelijk ook ter harte want zowel de zanger/muzikant als de in het Zutendaals dialect gebrachte songs schitterden en schenen als pasgeslepen diamanten. Stijn werd voortreffelijk gesteund door een keur aan muzikanten, waaronder liefst 4 Zutendalenaren. Geflankeerd door de fijne stemmen van enkele zangeressen bracht Stijn moeiteloos het publiek in de donkere sferen van jaloezie, hebzucht, dronkenschap, verraad en passie met knappe, poëtische songs over kleinmenselijke drama's, raadselachtige moorden of een dorp dat zwijgt. De tijdens de laatste eeuwen in ons kleine Zutendaal gepleegde moorden werden vakkundig en kunstzinnig verpakt in een anderhalf uur durende muzikale crimi waarbij de in het Ziettendels gegoten teksten bijwijlen klonken als zwarte lijkwades zwevend in een mistige nacht.

Het subtiele spel met licht en klanken tilde de hele show verder probleemloos op tot een beklijvend concert dat nog de hele avond bleef nazinderen in de hoofden van vele aanwezigen. Refreinen als 'De sallemander ès z'n straeipe kwieht, ên het rêngelt nuw al daog' of 'Verannewèèrd blèèfer achter, blèèfer achter' nestelden zich in het muzikale geheugen van menige toeschouwer.

Het Zutendaals heeft waarschijnlijk nooit zo pakkend geklonken als die dag in Winterslag.

Het volledige album MUURD wordt voorgesteld aan het Zutendaalse publiek met een **concert in de Sint-Jozefskerk van Wiemesmeer op 23 januari 2022**. Hou hiervoor zeker het gemeentelijk infoblad in het oog.

Een dikke duim voor Stijn Segers die met zijn MUURDplaat een aantal erfgoedverhalen en zeker ook het plat Ziettendels onder de aandacht brengt en bewaart voor de toekomst. Intussen werd zijn muziek reeds meerdere malen gespeeld op Radio 1 en Klara.

Erfgoeddag maakt school

In april 2022 doen we als vereniging mee aan de Erfgoeddag. Ieder jaar in april wordt op die dag over gans Vlaanderen getracht om ons erfgoed in de kijker te stellen. Volgend jaar is het thema school. Een voor ons heel dankbaar thema. We hebben onze thuisbasis in een schoolhuis met vlakbij twee lagere scholen.

Gedurende een ganse week willen we dan ook 'school' in de ruimste betekenis van het woord tot leven brengen. Iedereen krijgt in zijn kinder- en jeugdtijd met school te maken, de ene al wat langer dan de andere, sommigen met goesting, anderen komen er hun broek verslijten. School laat niemand onberoerd.

We doen dan ook een warme oproep om ons verhalen, foto's, documenten, voorwerpen, enz.. uit je schooltijd te bezorgen zodat we ze aan een breed publiek kunnen laten zien.

De heide, van levensbelang tot toeristische trekpleister

De heide is eeuwen en eeuwen van grote betekenis geweest voor de mensen die in de Limburgse Kempen woonden. In de 18de en de 19de eeuw vielen in het Kempens landschap drie grote eenheden te onderscheiden: de dorpen en gehuchten met hun akkers, verborgen in een landschap bestaande uit (hout)kanten of begroeide (hout)wallen en grachten, aaneengesloten weilanden in de beekdalen en uitgestrekte heidevelden met vennen en duinen. Deze landschapselementen waren van levensbelang voor de keuterboeren. Ze stonden 'economisch' met elkaar in verbinding. Grote hoeveelheden heidestruiken werden uit de heide gehaald en als strooisel gebruikt in de stal. Grote hoeveelheden hooi uit de beekvalleien dienden als wintervoer voor het vee, dat ook nog op de heide of in de valleien ging grazen. Mest uit de stal werd op de akkers gebracht. De heide zorgde daarenboven door de bijenteelt voor honing en was. Tevens werden er turf en brandzoden gewonnen om de haard te stoken, keien en zand om vloeren te maken en te onderhouden ... en er kon gejaagd worden.

De heide was een soort voorraadkamer, massaal aanwezig. Het kadaaster in Limburg maakte tussen 1842 en 1844 een volledige inventaris op van alle eigendommen. In Zutendaal was van de 3207 ha oppervlakte 99 ha bedekt met loofhout, 228 ha met naaldhout, 66 ha was struweel en op 1545 ha groeide heide. Heidegronden namen dus bijna de helft van de grondoppervlakte van Zutendaal in beslag. Een eeuw later omstreeks de Tweede Wereldoorlog zijn er in Zutendaal nog grote heidegebieden maar o.a. door bebossing met dennen voor de mijnen is toch veel heide verdwenen. Pastoor Vanroy schrijft al in 1911 het volgende hierover: *"t Is droevig te*

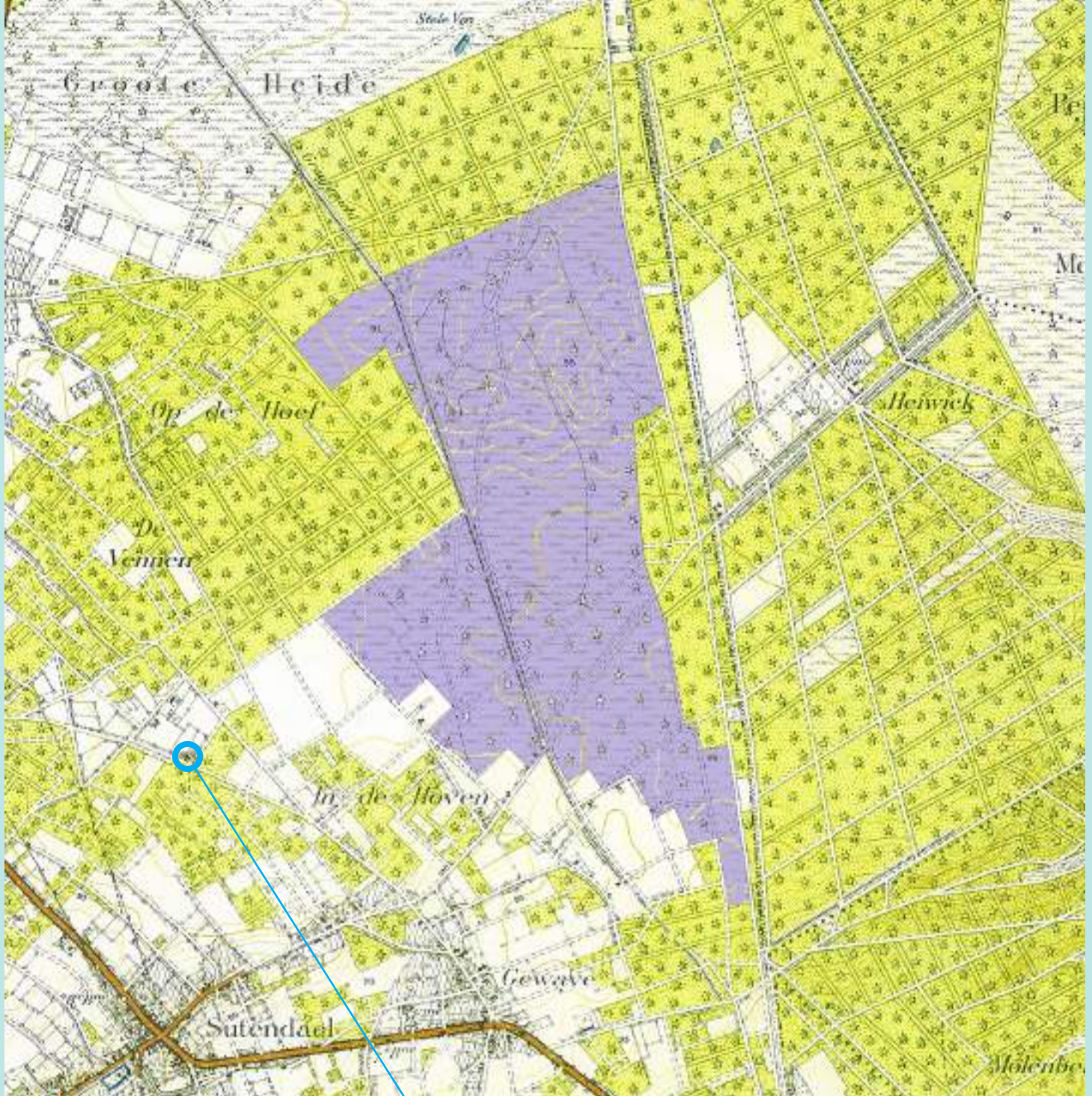
bestatigen dat Sutendael zooveel verloren heeft aan deze zoo gemakkelijke als nuttige bezigheid. Vandaag vindt men slechts nog vijf bieboeren in ons dorp met een gering aantal korven. Het ware te wenschen deze nijverheid te zien herleven. Jaarlijks in 't seizoen worden hier duizenden biënkorven uit het Haspengouw geplaatst om den keurigen honing van boekweit en heidebloem te oogsten. Boekweitskoek met honing en mei, behoort in Sutendaal nog tot de smulpertij."

Heide op de Hesselsberg in de eerste helft van de vorige eeuw (foto: Cl. Put)

De achteruitgang van de heide is echter niet meer te stoppen. De kadastrale gegevens van Zutendaal in 1980 zijn hieromtrent alleszeggend; 1406 ha is bebost en er zijn nog 364 ha 'woeste gronden', wat vroeger betekende dat er heide op groeide. Slechts enkele hectaren van deze gronden waren toen nog begroeid met heide. Toch is de heide nog steeds heel belangrijk, niet meer voor de boeren maar voor de verscheidenheid aan planten en dieren. Heidegebieden herbergen immers een aparte fauna en flora. Velen zullen zich nog het korhoen herinneren. Daarenboven zijn ze een paradijs voor de honingbijen, zoals pastoor Vanroy dat zo mooi omschrijft. Tegenwoordig is de heide vooral een toeristische trekpleister. We mogen echter zeker niet vergeten hoeveel erfgoed verborgen zit in dit landschapselement. In namen van gebieden en straten komen we de hei(de) tegen: Grote Heide, Roelerheide, Stalkerheide. In straatnamen vind je haar terug: Heibloekstraat, Kromme Heiweg, Heibergstraat. Ook in namen van verenigingen en wandelpaden duikt ze op: onze jeugdvereniging KSA droeg de naam 'De Heikleuters', er was het Heikleuterspad. Zelfs in dialectnamen werd het woordje 'Hêi' gebruikt. Eentje die de niet meer zo jonge Zutendalenaars zeker nog kennen is die van Mieke vanne Hêi (zie volgende pagina & kadertje hiernaast).

De naam van **Mieke vanne Hêi** leeft voort als een van de laatste heidebewoners tot ze moest wijken voor het vliegveld in Wiemesmeer. Waar nu het einde van de startbaan is, stonden tot het begin van de jaren vijftig enkele huizen en boerderijtjes. In een van hen woonde Mieke. Ze was als Maria Gregoor (van Kiepkie) geboren in 1882. Ze trouwde in 1907 met Joannes Remans, geboren in 1877. Het koppel kreeg zes kinderen waarvan er eentje jong stierf. Het noodlot sloeg echter rap toe want in 1922 verongelukte Joannes in Munsterbilzen. Hij raakte gekneld tussen twee wagons. Mieke bleef met haar vijf kinderen achter. Het boerderijtje moest zorgen voor het eten op de plank. Daarbij naaide Mieke voor grote families in Zutendaal. Zo was ze kind aan huis bij die van 'Tiennesskes'. Mieke vanne Hêi werd bijna 94 jaar oud. Haar naam en leven blijven als erfgoed met de heide verbonden. Enkele foto's en een kaart op de volgende pagina zijn blijvende herinneringen aan zoals het was maar nooit meer zal zijn.

Wie nog foto's, kaarten of andere documenten over Mieke of verdwenen huizen en boerderijtjes op de heide heeft, mag ons dat altijd laten weten.

Stafkaart uit 1939. Het paarse gedeelte is heidegebied dat nu grotendeels wordt ingenomen door het vliegveld. De boerderij waar Mieke Gregoor woonde is aangeduid met een blauw cirkeltje.

Mieke met Rita Remans op schoot (1949)

Boerderij waar Mieke vanne Hêi woonde voordat het vliegveld er kwam (schilderij A. Berger)

Mieke achter haar spinnewiel (vòòr1953)

Het plaatselijk dialect, zijn eigenaardigheden (1938) deel 3

De onderwijzers van de Zutendaalse gemeenteschool (de toenmalige 'jongensschool') Julien Verjans, Leonard Philips en Antoon Winten schrijven in 1938 een zeven pagina's tellende tekst over het Zutendaals dialect.

In nieuwsbrief n° 5 vermeldden we al dat de drie onderwijzers 'den strijd moesten aanbinden tegen het dialect om tot het Algemeen Beschaafd te komen'. Het is interessant om te lezen hoe ze dit 'probleem' gingen aanpakken. In hoofdstuk III van hun betoog zetten ze hun strategie uiteen:

Hoe bewerkt ge in uw school de loutering van de volkstaal tot Alg. beschaafd?

(...) Er gaat tegenwoordig in onderwijsmiddens nog al stof op omtrent het probleem: "dialect" of "beschaafd".

Er hebben zich zelfs twee kampen opgesteld, waarvan 't eene, bestaande uit taalkundigen enz, trouw zweren aan 't overdeelbare normtype van "Alg. Beschaafd".

Aan de andere zijde bevinden zich de regionalisten, vooral Duitschers en Nederlanders, die beweren dat volkstaal en dialect de navelstreng is, waarlangs het Alg. Besch. gevoed wordt.

De eerste groep neemt stelling tegenover (bedoeld wordt: tegen, nvdr) het dialect in de klas, ook tegenover 't dialect in 't algemeen. Zij willen ook buiten de school, aan huis, op straat, ja overal, het Alg. Besch. ingang doen vinden. (...)

Wat wij er over denken

Wij verkiezen geen der twee uiterste richtingen. Onze bekommernis nochtans is even groot als bij wie ook. Wij achten het evenwel afstootelijk dat 't dialect in school zou worden aangeleerd gelijk de regionalisten dat willen. Maar evenmin kunnen wij partijganger zijn van hen, die 't dialect beschouwen als iets dat 't alg. besch. in den weg staat.

Een zaak is zeker: wij moeten rekening houden met 't dialect dat 't kind reeds kent, wanneer het ter school komt.

(...) Laat 't kind dus vrij praten - (als 't dat durft, is 't gewonen voor de school.) In 't begin zal er uitkomen: Jan "rijerde" van de koude, in stede van "bibberde" of "rilde" van de koude - Jan "goeng" naar huis - Jan "ging". Hier hebben we dus een taalkundige fout: "goeng" in plaats van "ging" en een dialectische: "rijeren" in plaats van "bibberen".

Wij verbeteren. Alzoo komen we langzamerhand van 't dialect tot 't beschaafd. (...)

Wij moeten echter, van af 't eerste oogenblik, niet alles willen verbeteren. Ieder onderwijzer zou 't dialect van de streek moeten kennen; weten welke bepaalde klanken, geruischen, enz. afwijken van 't Alg. Besch.

't Is nochtans niet gewenscht, dat de onderwijzer geboren is in 't dorp, waar hij zijn onderwijs geeft; dan bestaat er groot gevaar dat bij hemzelve die klanken en geruischen verkeerd werden aangeleerd. Hij zelf hoort zijn eigen fouten niet wanneer hij spreekt, en de slechte uitspraak van een of andere klank, heeft bij hem misschien zoodanig wortel geschoten, dat hij niet meer bij machte is, daar nog voldoende verbetering aan te brengen.

We hebben in ons werk reeds opgespoord, welke klanken of geruischen in ons Zutendaal, meestal verkeerd worden uitgesproken.

We weten waartegen we den strijd moeten aanbinden.

(In de volgende nieuwsbrief onthullen de 3 onderwijzers de werkwijze die ze zullen volgen)

VERVLOGEN TIJD

Op Driekoningendag gingen de jongens van de jeugdbeweging van deur tot deur en zongen hun schoonste lied. De opbrengst was voor de missies.

Op de foto van links naar rechts: Jean Schrijvers, Jozef Schrijvers, Maurice Stulens, Robert Weyen, Herman Vanheusden, Lambert Gorissen, Laurent Stulens en .?.

